

2020-05-15

Finansdepartementet
Fi2019/04318/BB

Remissvar på betänkandet Modernare byggregler (SOU 2019:68)

SAMMANFATTNING

White arkitekter AB:

- **tillstyrker förslaget om principer för reformering av Boverkets byggregler**
- **tillstyrker förslaget till föreskrifter om lämplighet för ändamålet i PBF**
- **tillstyrker flera av förslagen till nya föreskrifter i BBR 3:2, varje paragraf kommenteras med tillstyrkande, positiva med viss justering eller till vidare utredning respektive avstyrkande**
- **är positiv till modellen: Byggkravsnämnd för förhandsavgöranden**
- **är positiv till förslaget om att ombyggnad utgår ur ändringsbegreppet**
- **är försiktigt positiva till att certifierade sakkunniga ska utgå ur PBL**
- **tillstyrker förslaget att Boverket ska få i uppdrag av regeringen att göra en översyn av vilka delar av de tekniska egenskapskraven som bör prövas i bygglovet**

KORT OM WHITES ROLL I SAMHÄLLSBYGGANDET

White Arkitekter AB är inbjudna av finansdepartementet att lämna synpunkter på betänkandet Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat, SOU 2019:68.

White har som ett av Sveriges största arkitektkontor stor förståelse i hur tillämpning av byggregler fungerar. I samarbete med byggaktörerna har vi god insyn i, och diskuterar ofta de praktiska konsekvenser som regelverken har på det byggda resultatet. White finns representerade i hela landet och vi har på senare år även etablerat kontor utomlands. Genom att vi finns representerade brett ser vi hur byggreglerna tolkas i flertalet av landets kommuner. Vi har även genom vår internationella verksamhet god insyn i hur byggbranschen regleras utomlands vilket också har vägts in i vårt remissvar.

White är ett multidisciplinärt företag med stor kompetensbredd som arbetar med hållbar arkitektur, design och samhällsplanering i en internationell kontext. Vi är ett medarbetarägt företag som bygger på engagemang och delaktighet.

PRINCIPER FÖR REFORMERING AV BBR

White tillstyrker förslaget om Principer för reformering av Boverkets byggregler (BBR):

- White tillstyrker ett nytt regeringsuppdrag till Boverket om reformering av Boverkets byggregler (BBR) i enlighet med de principer som kommittén föreslår för ökad förutsägbarhet och flexibilitet.
- White tillstyrker förslaget för mer överskådliga byggregler.
- White tillstyrker förslaget att Förordningen (2012:546) med instruktion för Boverket ändras som Kommittén för Modernare Byggregler har utformat den i SOU 2019:68.

White arkitekter anser att det är av vikt att föreskrifter preciseras i relation till dagens allmänt hållna föreskrifter i BBR och att allmänna råd därmed kan minimeras.

Vi instämmer i kommitténs analys att dagens kombination i BBR av allmänt hållna föreskrifter, detaljerade och i många fall exemplifierande allmänna råd, samt hänvisning till standarder leder till låg innovationsfrihet i byggnadsutformning.

Vi anser att det är viktigt att staten anger miniminivån i byggreglerna och då är hänvisningar till standarder vars innehåll påverkar kravnivån och detaljeringsnivån direkt olämpliga. Ett sådant exempel är den så kallade bostadsstandarden SS 91 42 21.

Vi finner att de nya föreskrifterna som föreslås för 3:2 Bostadsutformning innebär en utökad frihet i relation till nuvarande BBR (föreskrift, allmänt råd, standard) och dess tillämpning. Det begränsade antal mått som anges i Bilaga 4 svarar mot vår förväntan på funktionskrav, och kommer att skapa ett ökat utrymme för varierade planlösningar. Vi har däremot några detaljsynpunkter som rör sakinnehållet i några av föreskrifterna i förslaget och tillstyrker inte samtliga paragrafer.

Vi anser att exemplifieringen av principer i bostadsavsnittet har stort värde som illustration för övriga kravområden i BBR. Vi finner att tydlighet i föreskrift är önskvärt och finner att kravnivåer bör anges i föreskrift snarare än i allmänt råd, och att det gäller för hela BBR, även om Bilaga 4 endast visar 3:2 Bostadsutformning. Om Boverket ges tillräckligt med tid och medel att ägna åt föreskrifterna kan detta i förlängningen spara åtskilligt med tid och medel i projekt runt om i landet, då samhällets krav tydligt framgår. Som exempel vill vi här lyfta problemet med en vag föreskrift och ett preciserat råd, hämtade ur avsnitt 6 *Hälsa, Hygien och Miljö*.

De föreslagna principerna för BBR-reformering går att tillämpa rakt av (för angiven kravnivå) på föreskriften 6:322 *Dagsljus*. I BBR idag anger föreskriften att bostäder och byggnader ska utformas så att "god tillgång till direkt dagsljus är möjlig"; det allmänna rådet anger hur en utvärdering kan göras, samt på vilken nivå god tillgång kan anses tillräcklig (1% dagsljusfaktor). För beräkning hänvisas till en standard som i sin tur hänvisar till en forskningsrapport från 1996, *Att räkna med Dagsljus*. Dagsljusfaktorn är ett etablerat begrepp som talar om att en viss procent av ljuset ute en perfekt mulen dag ska finnas i en given punkt inne i bostadsrummet. Därmed är både kravnivå och verifieringsmetod angiven.

Det finns dock även andra sätt att beräkna dagsljus. Boverket bör vid sin översyn av BBR överväga, att i fråga om Dagsljus exempelvis även inbegripa *dagsljusautonomi* som tar hänsyn till både himmelsljus (mulen himmel) och solljus i sin definition och beräkning. Detta är även ett exempel på varför metoder för utvärdering av funktionskrav, så kallad verifiering, bör utvecklas i samband med att kravnivån sätts i föreskrift då dessa korrelerar till och påverkar varandra.

Vikten av precisering kan även understrykas just av detta exempel, då den precisering som idag finns i det allmänna rådet var borttaget ur BBR mellan

1994 och 2013. Konsekvensen var i stor utsträckning att dagsljusfrågan inte prövades och att detaljplaner och byggprojekt framtagna under denna period inte möter dagens råd. Om ett krav ska ställas finner vi även att det ska kunna prövas.

Ett avsnitt i BBR som redan idag har en tydlig användning av preciserade och konkreta funktionskrav i föreskrift och verifieringskrav angivet i föreskrift finns i avsnitt 9 *Energihushållning*. Exempelvis är byggnadens primärenergital (EPpet) är ett kvantitativt övergripande mått i föreskrift som är tydligt definierat. Till detta krav finns en verifieringsmetod angiven i föreskrift. Även om energiavsnittet redan har preciserade föreskrifter finner vi att dessa behöver ses över av två skäl. Dels finns i föreskrift ett krav på genomsnittlig värmegenomgångskoefficient (U_m) som slår fel då det är svårare att uppfylla ju högre byggnad man utformar. Det kravet föreslår vi ska utgå till förmån för ökat lösningsutrymme och ett sammantaget friare funktionskrav, det vill säga det övergripande EPpet-talet. Dels anser vi att EPpet-talets systemgränser bör utformas så att alla byggnadsutformningsaspekter som berör energianvändningen, oavsett om det i dag räknas som verksamhetsenergi eller fastighetsenergi, tas med. Idag saknas relationen mellan vad den fria energin från dagsljus bidrar med och dess konsekvenser för energibehovet till verksamhetens belysning (som utgör den stora belysningsposten i kontor, skolor med mera) vilket leder till att fasadutformningen styrs felaktigt. Därmed hamnar även utformning för att möta dagsljusavsnittet 6:322 och energiavsnittet i konflikt. Synpunkterna på avsnitt 9 har vi redan framfört vid flera remissvar till Boverket, såväl 2010, 2015 och 2017 enskilt och tillsammans med Innovationsföretagen (dåvarande Svensk Teknik och Design) och Sveriges arkitekter.

Vi anser att kommitténs föreslagna principer bör ligga till grund för Boverkets redan påbörjade arbete att se över bygg- och konstruktionsreglerna (Fi2019/02343/BB).

Med andra ord välkomnar vi ett nytt eller reviderat uppdrag till Boverket om att reformera byggreglerna i enlighet med det föreslagna förslaget till ändrad förordning (2012:546) och de principer som kommittén föreslagit i SOU 2019:68.

BOSTADENS LÄMPLIGHET I PLAN- OCH BYGGFÖRORDNINGEN

White tillstyrker att delar av 3:2 i BBR i stället regleras i PBF

- White tillstyrker förslaget att 3 kap. PBF bör innehålla föreskrifter om vilka utrymmen som ska vara avskilda, avskiljbara och kunna överlappa varandra och vilka utrymmen som ska ha fönster och utblick.
- White tillstyrker förslaget på föreskrift i 3 kap. PBF så som Kommittén för Modernare Byggregler har utformat den i SOU 2019:68.

White arkitekter anser att det nya sakinnehållet i förslaget till föreskrifter i 3 kap PBF väl möter dagens behov av att skapa ett diversifierat och hållbart bostadsutbud både i nya byggnader och vid transformation av det befintliga beståndet. Vi bedömer att det föreslagna kravet på vilka utrymmen som ska ha fönster och utblick möter det behov som idag finns på att transformera kontorsfastigheter och andra kommersiella fastigheter till bostäder.

En viktig fråga för dagens samhälle är att ta vara på det befintliga beståndet både ur resurssynpunkt, kulturhistorisk synpunkt och klimatsynpunkt. Vi finner att det nya förslaget till lämplighet för bostadsändamålet i 3 kap. PBF i SOU 2019:68 svarar väl mot detta behov. Befintliga kontorsbyggnader och kommersiella fastigheter har ofta högre takhöjd och större husdjup än en nyproducerad bostad som följer dagens BBR har. Detta innebär både kvaliteter och utmaningar. Det nya förslaget till krav på fönster och utblick omfattar inte matlagningsytor. Vi menar att detta är väl valt eftersom det skapar förutsättningar för att i högre grad än vad BBR ger medger idag transformera det befintliga byggnadsbeståndet till bostäder. Vi finner att goda bostäder kan åstadkommas i befintliga byggnader när matlagningsytan kan placeras i byggnadens mitt.

Vi finner även att kravet på fönster och utblick för utrymme för sömn och vila, samvaro och fritid samt måltider är väl vald kravnivå med hänsyn till barn- och ungdomsperspektivet. Vi instämmer i resonemanget i betänkandet om barn- och ungdomars behov av såväl avskildhet som dagsljus, fönster och utblick. Forskning har visat behovet av dagsljus för välbefinnande och för hälsa. Det är särskilt viktigt då vi i dagens samhälle i så hög grad befinner oss inomhus. Vi finner därför att föreskriften om krav på fönster och utblick för utrymme för sömn och vila (ofta även barnens dagrum), matplatser och samvaroytor. Utifrån ett perspektiv där robusta byggnader behövs som ska möta kommande klimatförändringar är även möjligheten att vädra av vikt för enskilda rum, särskilt där man sover. Då hemmet även i ökad utsträckning kan komma att vara en arbetsplats finner vi att matplatsens tillgång till fönster och utblick är fortsatt aktuell även för vuxna. Vi finner även att formuleringen "att utblick genom fönster till omgivande utemiljö vid stående och sittande position" anger vad som avses med utblick och att ritningar, sektioner och erfarenhet kan vägleda inför bygglöshandlingar. Om tillämpningen visar att det blir tolkningsdiskussioner

föreslår vi att Boverket inom sitt uppdrag kan ta fram en föreskrift om hur verifiering ska ske.

White tillstyrker förslagen till föreskrifter i plan- och byggförordningen. Vi finner det lämpligt att regeringen anger dessa bestämmelser utifrån ett politiskt ställningstagande och uppskattar även att hänsyn tagits till Sveriges ratificering av FN:s barnkonvention. Vi finner även plan- och byggförordningen lämplig för dessa föreskrifter då de ändras i långsammare takt än BBR. På detta sätt skapas en nödvändig förutsägbarhet för byggherreled och brukare.

Att människors behov varierar i olika skeden i livet tas upp i betänkandet (sida 114) och vi finner det lämpligt att alla ges bästa förutsättningar för att välja hur man vill bo utan reglering i kategoriindelning, varför vi instämmer i att en gräns på 35 m² utan kategoriindelning är lämplig.

Ett mindre styrande regelverk för bostäder större än 35 m² möjliggör större variation i bostadsutformning. Det kan ge klimateffektiva, yteffektiva och ekonomiska bostadslösningar som är välplanerade utifrån minimimått, där innovativa lösningar för förvaring eller andra funktioner tas fram.

Praktiknära forskning om bostäder kan få en förnyad roll. Som arkitektföretag med lång erfarenhet och stort intresse av sådan forskning ser vi här möjligheter. Typlösningar för återkommande funktioner som smart-kompislägenhet, kompakta-badrum-med-förråd, två-barn-på-liten-yta-rum et cetera kan tas fram och vara av vikt för att höja kvaliteten i vårt bostadsbestånd.

När en bostad når ett visst antal utrymmen för sömn och vila kan man anta att denna kan fungera lika väl för flera hushåll som för ett hushåll och att det då kan inträda en gräns där vissa aspekter behöver regleras, särskilt med hänsyn till hygienutrymmen, vi skriver mer om detta 14 § - 15 § Bostäder. Vi finner att det är önskvärt med generella regler som fungerar för såväl hushålls om gemensamhetsboenden.

FÖRSLAGET OM BOSTADSFÖRESKRIFTER I 3:2 BBR

Vi finner att förslaget om nya bostadsföreskrifter i 3:2 redovisar vad som finns att vinna på i att dela in BBR i kapitel och paragrafer och så långt det är möjligt följa den ordningen och terminologin i plan- och bygglagen (PBL)¹⁸ och plan- och byggförordningen (PBF)¹⁹. Att även lägga upp föreskrifterna efter de utrymmen som är angivna i plan- och byggförordningen fungerar väl utifrån tydlighet, logik och enkelhet.

White tillstyrker flera av förslagen till nya föreskrifter i BBR 3:2

- White tillstyrker förslaget att särskilda krav för studentbostäder och bostäder större än 55 kvadratmeter bör utgå i BBR. Vi finner dock att en nivå där gemensamhetsbostäder inträder bör utredas och att krav på hygienrum regleras särskilt för den nivån, se förklaring på sida 11.

Särskilda krav för studentbostäder är, förutom de argument som förs fram i betänkandet, inte önskvärt då det inte kan planläggas i detaljplan och därmed inte är en egen kategori vid planläggning.

- White tillstyrker förslaget att kravet på inredning för förvaring bör utgå i BBR men menar att hyreslagen (12 kap. Jordabalken) kan kompletteras med krav på inredning för förvaring.

3. kap. PBF och BBR anger minimikrav för samtliga bostadsupplåtelseformer, exempelvis bostadsrätt, hyresrätt, kooperativ hyresrätt och äganderätt. Konsekvenserna av en föreskrift kan vara olika för brukarna i dessa olika upplåtelseformer.

White arkitekter anser att byggreglerna främst ska föreskriva vad som är långsiktigt avgörande för en byggnads funktion över tid: de stora investeringarna i byggnadens stomme, fasader, installationer (exempelvis vatten, avlopp, el, bredband med mera) och planlösningsmått. Innanför fasaderna kommer stora förändringar att ske över tid. Vi finner därför att utrymme för inredning är relevant att reglera men inte inredningen i sig. Förslaget om att Boverkets nuvarande krav på inredning för förvaring tas bort finner vi vara lämpligt.

Samtidigt ser vi en viss risk att hyresbostäder och de boende i hyresrätter kommer att erbjudas en lägre standard med avseende på inredning för förvaring och vi ser att det är önskvärt att utreda om hyreslagen (12 kap. Jordabalken) på lämpligt sätt kan väga upp för denna risk.

Vi finner samtidigt att för exempelvis bostadsrätter kan detta förslag påverka positivt då det kan bidra till minskat resursslöseri, både med avseende på avyttring av förvaringen i sig och minskade behov av sekundärreparationer som inläggning av nya golv, som forskning vid Chalmers (Femenias et al) har visat.

- White tillstyrker förslaget att tillgänglighet och användbarhet inkluderas i de nya föreskrifterna i BBR, snarare än att hanteras separat i 3:1 respektive 3:2. Lämplighet och tillgänglighet utgör grunden för

bostadsplanlösningar och det är logiskt att dessa mått som svarar på båda frågor regleras på ett och samma ställe.

Vi finner att förslaget innehåller tydligare och enklare föreskrifter för tillämparna. Idag är BBR 3:1 och 3:2 uppbyggda på ett sätt som innehåller mångtydiga formuleringar och tolkningen av dessa ligger i hög grad hos certifierade tillgänglighetssakkunniga. Det leder till en förskjutning av regeltolkning från kommun till privat sida och från den som ansvarar för helheten, arkitekten, till tillgänglighetskonsulten. Tydliga regler leder även till att bedömningen av kravuppfyllnad underlättas. En bostad för alla omfattar såväl lämplighet som tillgänglighet och det är en fördel om den något konstgjorda indelningen i PBL inte följer med till BBR.

- White redogör för tillstyrkande och avstyrkande till förslagen till nya bostadsföreskrifter i BBR 3:2, 1 §- 17 § nedan:

Då bostadsutbudet ska möta fler bostadsprofiler än kärnfamiljen finner vi det särskilt viktigt att utformningen av bostäder tillåts lägga vikt vid kvaliteter i bostaden utan låsning vid den rumssammansättning som medger plats för en tillgänglig parsäng.

Genom ett fåtal klagörande föreskrifter med begränsat antal mått erhåller arkitekter frihet och större möjligheter att skapa ett diversifierat bostadsutbud utifrån den utbildning och de samlade erfarenheter vår yrkeskår har. Vi finner att de paragrafer vi tillstyrker respektive de vi är positiva till med viss justering erbjuder just detta.

White arkitekter tillstyrker paragraferna:

1 §-2§ Dörröppningar och passager

5 § Utrymme för samvaro och fritid

6 § Utrymme för matlagning

8 § Utrymme för måltider

12 § Bostäder i flera plan

White finner att förslagen till nya föreskrifter 5 §, 8 § och 12 § är tydliga och skapar större frihet och flexibilitet.

Exempelvis menar vi att 5 § minskar tolkningsutrymmet och detaljdiskussioner om centimetrar och millimetrar runt soffmöblemang som idag är negativ styrande för bostaden och byggnaden i sin helhet.

12 § Bostäder i flera plan medger en ökad mångfald i byggnadsutformning. Vi ser exempelvis att minimikraven som leder till att max 16 kvadratmeter BOA behövs för att uppfylla föreskriften möjliggör en ny typologi av stadsradhus som är mycket efterfrågad och som möter de behov en tätare stad har. Man kan även låta flera generationer bo tillsammans och det möjliggör större förutsättningar för uppdelning av uthyrning och avskildhet på bottenplan. Förslaget innebär ett lägre utrymmeskrav i relation till BBR:s nuvarande Dagens föreskrifter, allmänna råd och standard och dess tillämpning, vilket vi välkomnar. Det är även mycket lämpligt för att minska sprängningar och annan onödig resurshantering av befintlig mark, särskilt i kraftig topografi.

White är positiva och föreslår viss justering av 3 §- 4 §, 7 § och 11 §

3 §-4 § Utrymme för sömn och vila

White är positiva då dessa föreskrifter ger en större frihet men mer ansvar till arkitekten. Vi finner dock att den föreslagna rörelseytan innebär en skärpning i relation till tillämpningen av dagens standard. Istället för 1,5 meter längs sängens långsida regleras hela sängens långsida, 2,2 meter. Detta kan skapa hinder vid snedtak. Vi föreslår därför att kravet på rörelseyta begränsas till 1,5 meter. För att undvika tolkningsdiskussioner och hinder för slutbesked (som inte upptäcks i tid i bygglov och genomförandeprocessen) anser vi att det kan förtydligas i föreskrift att installationer inte får inkräkta på dessa rörelsemått.

7 § Inredning och utrustning för matlagning

Vi önskar att det utreds en möjlighet att reglera krav på inredning i hyreslagen (Jordabalken 12 kap) för hyresbostäder där de boende inte råder över basinredning och dess förändringar.

11 § Utrymme för förvaring

Att utrymme för förvaring preciseras i föreskrift finner vi positivt. Vi anser dock inte att det finns anledning att skärpa kravet i relation till idag, med avseende på hur mycket förvaring som ska ges 1,2 meter rörelseutrymme framför förvaringsytan. Idag anger SIS minst två högskåp ska vara tillgängliga. Med den föreslagna skrivningen innebär det att all förvaring behöver vara tillgänglig.

Här vill vi tillägga att vi tillstyrker att BBR:s nuvarande krav på förvaringsinredning utgår. Vi önskar dock att det utreds en möjlighet att reglera

krav på inredning i hyreslagen (Jordabalken 12 kap) för hyresbostäder där de boende inte råder över basinredning och dess förändringar.

White avstyrker 13 § i nuvarande utformning

13 § Balkonger, terrasser och uteplatser

Nuvarande formulering av 13 § avstyrker vi.

Dels anser vi att det är av vikt att inte skärpa dagens krav från en balkong till alla bostadens balkonger. Till dagens föreskrift 3:146 i BBR om tillgänglighet till rum, balkonger, terrasser och uteplatser finns en praxis där föreskriften som anger "För sådana terrasser som kompletterar tillgängliga och användbara samt väl placerade balkonger är tillgängligheten och användbarheten tillgodosedd, om det med enkla åtgärder i efterhand går att ordna en ramp" ofta tolkas som att det räcker att en balkong i en bostad är tillgänglig, vilket vi tycker är bra.

Vi finner det önskvärt att som i betänkandet möjliggöra för franska balkonger och grunda balkonger (sida 455 och 528 i betänkandet) då det inte är tillämpningen i alla kommuner idag. Dessa balkonger är viktiga inslag i stadsbilden och i bostäder, både för dagsljus som nämns, men också ur arkitekturperspektiv där de franska balkongerna kan skapa en variation i fasad och uttryck samt ge de boende i lägenheter som saknar balkong en ökad kontakt med utemiljön. Franska balkonger bör definieras i BBR.

Vi finner att flera mått än de angivna kan uppfylla krav på tillgänglighet och att denna paragraf förutsätter mer utredning, varför vi avstyrker 13 §.

White avstyrker 17 § i nuvarande utformning men är positiva till vidare utredning

17 § Bostadskomplement

Denna paragraf anser vi behöver noggrannare utredning. Den kan i sig uppmuntra till delningsekonomi då de enskilda utrymmena minskas, men negativa konsekvenser kan behöva belysas. I täta städer, där många bostadsvärden konkurrerar om utrymme, kan paragrafen även bidra till att gårdsytan frigörs till viktiga ändamål som utrymme för lek och samvaro. Det kan också handla om att spara naturresurser istället för att bygga källare. Även här ser vi att hyresrätter och dess förutsättningar kan behöva studeras i relation till hyreslagen (Jordabalken 12 kap.)

White tillstyrker föreslaget uppdrag till Boverket att utreda utrymme och inredning för personhygien

9 § Utrymme för personhygien

White anser det viktigt att Boverket i det fortsatta arbetet utreder storleken av utrymme för personhygien så att yta kan ges till andra bostadskvaliteter med bibehållen tillgänglighet.

Det är även viktigt att klarlägga på vilken höjd i sektion som vändradien ska mätas för att vara tillgängligt för rullstol. Om detta inte klarläggs finns risk att planeringen inte kan bli lika yteffektiv.

Då det nya förslaget om bostäder över 35 kvadratmeter inte har en övre gräns finns inte heller längre någon rekommendation om ytterligare ett hygienutrymme vid ett visst antal personer eller rum. Vi finner att detta i de flesta fall kommer att leda till goda konsekvenser som att utrymmeseffektiva bostäder för fler kan skapas och att större bostäder i många fall regleras av bostadsmarknaden.

Däremot finner vi att det finns en risk med att det är möjligt att skapa bostäder som är så stora att de kan användas som gemensamhetsbostäder men utan ökade krav på hygienutrymme, se vidare under § 14-15.

10 § Inredning och utrustning för personhygien

Vi anser att det är viktigt och bra att Boverket får i uppdrag att utreda och lägga vikt vid innovation utan att hindra olika tillgänglighetslösningar.

14 § - 15 § Bostäder med gemensamma utrymmen

Vi ser att det finns en risk med att det är möjligt att skapa bostäder som är så stora att de kan användas som gemensamhetsbostäder, men utan ökade krav på hygienutrymme. Vi menar att ett krav på ytterligare hygienutrymme bör utredas för en storlek som överskrider ett visst antal utrymmen för sömn och vila för att säkerställa att inte en oönskad tillämpning av nya 3:2 blir möjlig, med möjlig risk för folkhälsan.

I dagens standard inträder en rekommendation om ett extra badrum vid fyra rum och kök. I förslaget finns ingen övre gräns där antalet personer blir för många för antalet tillgängliga hygienutrymmen då föreskriften endast ställer krav på ett hygienutrymme över 35 kvadratmeter. Vi vet inte var den gränsen bör ligga men kanske vid 6 utrymmen för sömn och vila. Vi finner det viktigt att endast ett av badrummen ska vara fullt tillgängligt. Vi föreslår att Boverket utreder vidare denna fråga och väger in aspekten kring folkhälsa vid trångboddhet i relation till hygienrum och den möjlighet som en bostad med

flera utrymmen för sömn och vila, exempelvis 6 utrymmen, har att vara ett gemensamhetsboende och då även är betjänt av ett till hygienutrymme. Ett till hygienutrymme för bostäder med en viss andel utrymmen för sömn och vila innebär även fördelar i form av generalitet för bostaden. En bostad med fem rum och kök (6 utrymmen för sömn och vila) i de storlekar som föreskrifterna ställer krav på idag behöver inte vara en stor bostad, men ett ytterligare hygienrum medför en generalitet där bostaden inte behöver passa endast en familjekonstellation utan att rum kan användas för inneboende eller som kollektiv- eller studentboende mm.

BYGGKRAVSNÄMND FÖR FÖRHANDSAVGÖRANDE

En nationell byggkravsnämnd möjliggör att nya lösningar kan prövas vid den tidpunkt i projektet då svar behövs. Det kan leda till "modigare" arkitektur eftersom vi och våra beställare redan i tidigt skede, innan stora resurser förbrukats i projektering, kan få svar på om en lösning är genomförbar. Detta kan minska likriktning och ge ett mer variationsrikt byggande, vilket vi till fullo stöder. Vi är därmed positiva till idén. Dock bör noteras att frågor gällande förvanskning och varsamhet inte finns med i nuvarande förslag kring förhandsavgörande, att inte behandla även dessa frågor kan leda till felprojekteringar som riskerar att fördyra och förlänga byggprocessen. Vi menar att förslaget behöver utredas vidare för att få önskad effekt och är positiva till vidare utveckling av modellen nationell byggkravsnämnd.

OMBYGGNAD UTGÅR UR ÄNDRINGSBEGREPPET

White delar uppfattningen om att ombyggnadsbegreppet är otydligt och inte har fyllt sitt syfte. Att låta de delar som idag hanteras under ombyggnadsbegreppet istället gå in under ändringsbegreppet bedöms som positivt.

ÖVERSYN AV EGENSKAPSKRAVENS PRÖVNINGSTILLFÄLLE

White tillstyrker förslaget att Boverket ges i uppdrag att göra en översyn av vilka delar av de tekniska egenskapskrav som påverkar utformningen på så sätt att de bör regleras som utformningskrav och prövas i bygglovet. Såväl dagsljus som rumshöjd är nödvändigt för byggherrar att säkerställa i bygglovskedet, särskilt för bostäder som vanligtvis säljs efter bygglov och före startbesked. Att erhålla besked senare än vid detta tillfälle för exempelvis dagsljus är inte väl fungerande i projekterings-, genomförande- och avtalsprocess. Såväl buller, energi som dagsljus konkurrerar om lösningsutrymmet i en plan- och

byggprocess och behöver lösas parallellt. Dagsljuset påverkas inte nämnvärt av de tekniska förutsättningar som fönstren har. Snarare bestäms de huvudsakliga förutsättningarna för dagsljus av stadsbyggnadssammanhanget, byggnadsvolymen, fasader, fönstersättning och rumshöjder och rumsdjup. Det är därför inte funktionellt att pröva dagsljus så sent som vid startbesked. Om dagsljus prövas för sent i processen, såsom vid ett startbesked, kan det innebära merkostnader för projektet i form av projekteringsomtag med lösningar som kan behöva prövas i ett nytt bygglov, vilket motverkar syftet med att skapa byggregler som underlättar för att producera många, billiga bostäder. Vi finner att det förslag som Boverket givit i *"En mer förutsägbar byggprocess – Förenklad kontroll av serietillverkade hus, Boverkets rapport 2017:23"* går i motsatt riktning till när beslut bör ges i processen för att fungera väl för tillämparna.

CERTIFIERADE SAKKUNNIGA

Sedan kravet på certifierade sakkunniga infördes 2011 har det systemet inte fått den genomslagskraft som varit önskvärd. Det blir bl.a. tydligt i Riksantikvarieämbetets utredning Kulturvärden försvinner i byggprocessen från 2018 vilken också nämns i utredningen Modernare byggregler. Syftet med certifiering av t.ex. sakkunniga kulturvärden, att i högre grad säkerställa att kulturvärden värnas, har inte kunnat uppfyllas med hjälp av certifiering.

Om certifieringarna tas bort finns en ökad risk för att olika bedömningar betraktas som godtyckliga. Att lägga över frågan om bedömning av frågor som sakkunniga gör, eller den kontroll som sakkunniga utför, på kommunerna bedöms som orimlig och riskerar att förlänga kommunernas handläggningstider avsevärt.

Det finns redan idag en möjlighet för byggherren att utföra kontroller inom ramen för sin egenkontroll. White Arkitekter motsätter sig inte att kravet på certifierade sakkunniga tas bort, men för att på ett säkert och förutsägbart sätt kunna utföra de kontroller som idag anges i PBL 10 kap 7 § behövs tydligare riktlinjer för vad som kan kontrolleras. Men det behövs även tydligare reglering för att kravet på förbud mot förvanskning och krav på varsamhet kontrolleras samt efterföljs.

Vi ser att detta är väsentligt i den utveckling som byggbranschen behöver, där ombyggnad och transformation i allt större utsträckning kommer bli en väg för ett hållbart och mer resurssmart byggande. Med tydligare riktlinjer går det att på ett mer förutsägbart sätt planera och genomföra hållbara transformationsprojekt.

Sveriges Arkitekter erbjuder en titel, vilket är en kvalitetsstämpel för byggherren. Titeln bebyggelseantikvarie är skyddad, till skillnad från titlarna byggnadsantikvarie och antikvarie. Andra professioner, som konstruktörer med flera, inom byggsektorn kan fundera på att säkerställa utbildning och titel. Då förslaget i betänkandet är att inte PBL längre ska ställa krav på, inte heller Boverket skriva krav för, certifierade sakkunniga och kvalitetsansvariga kommer byggherren anlita den kompetens denne ser som lämplig. Plan- och bygglagen lägger ansvaret helt på byggherren att säkra att denne uppfyller alla byggregler (till skillnad från arbetsmiljölagstiftningen).

Med gällande lagstiftning som är krånglig och otydlig har vi som arkitekter och specialister det svårt att känna oss trygga med de lösningar som vi föreslår i våra projekt. Med en tydligare lagstiftning som föreslås i remissen ser vi att vi kan ha större möjligheter att själva göra bedömningen om en lösning är godtagbar eller ej och vi behöver inte få bekräftat av en sakkunnig i tillgänglighet. Alltså tror vi att sakkunnig i tillgänglighet med föreslagen lagtext inte kommer att behövas inför bygglov.

Idag ägnas en mycket liten del av utbildningen åt regelverket, men arkitekter kan behöva principiell kompetens redan vid grundutbildning i regelverk och juridik. Samtidigt förändras innehållet i reglerna, exempelvis i BBR, över tid varför grundläggande kunskaper i ämnet arkitektur fortsatt måste ligga i fokus.

I länder som exempelvis Australien samverkar byggmyndigheten med lärosäten för att uppmuntra att kunskap och förberedelse finns i branschen att ta hand om ett funktionsbaserat regelverk där lösningar inte finns skrivna i regelverket utan tas fram av parterna i processen. I andra länder finns krav på vidareutbildning i professionen, vilket kan vara en relevant fråga framöver för de olika professionernas organisationer. Sveriges Arkitekters roll kan komma att utvecklas kring eventuella vidareutbildningar relevanta för professionen.

VIKTIGT ATT TA DETTA TILLFÄLLE TILL REGELREFORMERING

Slutligen vill White påpeka att dagens föreskrifter i BBR skapar likriktning i tillämpningen av bostäder genom att föreskrifter, allmänna råd och standard tillsammans skapar ett väldigt detaljerat regelverk som är praxis i många kommuner att följa i detalj. Det nya förslaget innehåller ett fåtal funktionsmått i föreskrift, vilket tillsammans med ytterligare lättnader, som exempelvis att detaljerade köksuppställningar ersätts med funktionsbeskrivningar i föreskrift, erbjuder en sammantagen stor frihet. Samtidigt framgår nu tydligt i föreskrift vad

staten avser styra vilket skapar en förutsägbarhet och mindre tolkningsdiskussioner. Vi finner också att den kombination av krav på lämplighet och tillgänglighet som de mått föreskrifterna tar upp är rimliga och bibehåller en kontinuitet och förutsättning för funktionella bostadsplaner.

Vi anser att ett kontinuerligt och långsiktigt arbete från Boverkets sida på föreskrifter i BBR vore kostnadseffektivt för byggsektorn och i förlängningen samhället. Särskilt om regelmassan ses över så att en begränsad men väl vald styrning i föreskrifter tas fram i de frågor där staten finner det lämpligt att styra samhället. I de olika avsnitten är det viktigt att styra samhällsaspekter som är av vikt på lång sikt för byggnadsbeståndet, folkhälsan och människors välbefinnande. Idag är omfattningen av föreskrifter och rekommendationer mycket omfattande och tyvärr även likriktande med anledning av rådens normerande verkan.

Vi ser att det är av vikt att regeringen tar detta tillfälle till regelreformer för att öppna för innovation och flexibilitet samtidigt som en ökad juridisk tydlighet genom precisering av föreskrifter kan ge förutsägbarhet.

Vänliga hälsningar,

Anna-Johanna Klasander
Forsknings- och utvecklingschef
Arkitekt SAR/MSA. Tekn.dr. Partner

Anna Öhlin
Ansvarig Boende vid WRL
Arkitekt SAR/MSA Partner